

खवय्यांचा प्रदेश - बिकानेर

मी बरेलीचा जॉब सोडून मुंबईला आले आणि पुन्हा जॉब मिळवण्यासाठी अर्ज करू लागले. साधारण एक महिन्याने मी वापीच्या हरिया हॉस्पिटलमध्ये जॉईन झाले. मोठे ३५० बेड असलेले हॉस्पिटल. तिथे मी १० महिने काम केले. पण शेवटी कंटाळून जॉब सोडण्यासाठी एक महिन्याची नोटीस दिली. त्यानंतर अजिबात दुसरा जॉब शोधणार नव्हते पण आधीच प्रोफाईल असलेल्या एका website वरून बिकानेर किंवा शिरसा येथील जॉबसाठी ई-मेल आली. त्यातल्या त्यात बिकानेर नाव ओळखीचे वाटले म्हणून cv पाठवून दिली.

लगेच दुसऱ्या दिवशीच agent चा फोन आला आणि तुम्ही तिथल्या डायरेक्टरशी बोला असे ती म्हणू लागली. मग पुन्हा मला भीती वाटायला लागली. जाण्यासाठी काय मार्ग आहे ते बघितले तर डायरेक्टर विमान नाही. रेल्वे ला २४ तास लागतात. मग मी तिला मला नाही जमणार म्हणू लागले. ती खूपच आग्रह करायला लागली. शेवटी मी माझ्या पॅथॉलॉजिस्ट मित्राला सल्ला विचारला तर तो म्हणाला तुला अश्या लॉटच्या कश्या लागतात? मग मात्र मी निदान interview ला तरी जाण्याचे ठरवले. ट्रेन डायरेक्टर असल्याने ट्रेननेच आणि २४ तास लागत असल्याने नोटीस पिरियड संपल्यावरच जायचे ठरवले. त्याप्रमाणे मी जॉब संपवून मुंबईत आले आणि दुसऱ्या दिवशी बिकानेरला जायला निघाले. राजस्थान, वाळवंट, खूप ऊन, झाडे नाहीत, पाण्याचे हाल ह्या सगळ्या गोष्टी डोळ्यांपुढे येत होत्या. म्हणून आपण एक ट्रिप म्हणून जातोय, ते नाही म्हणतील किंवा मी सुद्धा नाही म्हणोन ह्या तयारीनेच गेले होते.

पण राजस्थान सुरू झाले आणि आजूबाजूला चांगलेच हिरवेगार होते. गाडी बिकानेर स्टेशनला आली. खूप सुंदर स्वच्छ स्टेशन. त्यांचा माणूस न्यायला आला होता. मी त्यांनाच हॉटेलमध्ये रुम बुक करायला सांगितले होते. तिथे जाऊन तयार होऊन मी interview साठी गेले. डायरेक्टर आणि डेप्युटी डायरेक्टरनी interview घेतला. म्हणजे फक्त एवढेच म्हणाले we are impressed by your CV. कधी जॉईन होता? मग मी त्यांना २० सप्टेंबरला जॉईन होते असे सांगितले.

त्यानंतर मी थोडे बिकानेर दर्शन करून आणि जैसलमेरला जाऊन मुंबईला परत आले. तिथे असतानाच तिथे मिळणाऱ्या खाद्यपदार्थांची चुणूक बघायला मिळाली. हॉटेलच्या जवळच १०० रु. पासून थाळी, इंदोरी पोहे, दक्षिणात्य पदार्थ, अनेक रेस्टॉरंट, भुजिया, नमकीन मिळणारी दुकाने अशी खाद्यपदार्थांची रेलचेल होती. एक छप्पनभोग नावाचे दुकान पाहिले. अनेक प्रकारचे नमकीन, स्वीट, सामोसे, कचोरी सारखे पदार्थांनी भरलेले. रोज वेगळा पदार्थ खायचा म्हटले तर एक वर्ष नक्की जाईल पण पदार्थ संपणार नाहीत. पाण्याबद्दल विचारले तेव्हा समजले की पंजाबमधून इथे एक कालवा

येतो. इंदिरा गांधी कालवा - त्यामुळे पाण्याची टंचाई नाही.

आतून मला मी इथे आवडीने राहिन असे वाटू लागले. मुंबईत आल्यावर खूप मैत्रिणींच्या भेटी, गणपतीसाठी सगळ्या नातेवाईकांकडे जाणे ह्यात सुट्टीचे १५ दिवस कसे गेले समजलेच नाही. ह्या वेळी माझ्याबरोबर माझी वहिनी येणार होती. ती ४ दिवस राहणार होती.

त्याप्रमाणे आम्ही दादर बिकानेर एक्सप्रेस ने १२:३०च्या सुमारास बिकानेर ला पोचलो. आम्ही बरोबर खाण्याचे पदार्थ घेतले होते पण ते रात्री संपले. सकाळी गाडीत चहावाला सुद्धा आला नाही. मी खरे तर त्याच दिवशी जॉईन होणार होते पण चहा सुद्धा न मिळाल्याने आम्ही आधी घरी गेलो. सप्टेंबरचे शेवटचे दिवस होते. चांगलाच उन्हाळा होता. मी माझे वापीच्या फ्लॅट मधले सामान आधीच बिकानेरला पाठवले होते. बिकानेरलाही लोकांची स्वतंत्र घरे आहेत. डॉ महेश शर्मा यांच्या घरात पहिला मजला मला दिला होता. ते आणि त्यांच्या पत्नी अमेरिकेला मुलीकडे गेले होते. आम्ही दोघी घरात गेलो. वर जायला शिडीसारखा सरळ जिना आहे. मी एक एक पायरी करत वर चढले. पण चार खोल्यांचे मस्त घर आणि मोठी गच्ची बघून खुश झाले. बरोबर आलेल्या माणसाला सांगितले आधी चहा हवाय. त्याने चहा आणून दिला. मग जेवण आणून देतो म्हणाला. आम्ही दोघींत मिळून एकच थाळी द्यायला सांगितले. तो जेवण घेऊन आला ते इतके चविष्ट होते की आम्ही लगेच संपवले.

माझ्या सामानातून भांडी, induction वगैरे बाहेर काढले. हॉस्पिटलवाल्यानी फ्रीज, बेड, टेबल खुर्च्या वगैरे दिले होते. मग मी हॉस्पिटलमध्ये गेले. उशीर झाला होता पण एक sample होते त्याचे reporting केल्यामुळे त्यांनी मला त्याच दिवसाचे जॉइनिंग दिले. त्यानंतर प्रवीणजी नावाच्या एका अधिकाऱ्यांनी मला बाईक वरून हॉस्पिटल च्या दोन्ही बाजूच्या रस्त्यांवर दैनंदिन गरजेच्या वस्तू कुठे मिळतील ते दाखवले. दूध सुटे विकत मिळत होते. मी दूध उंटाचे नाही ना असे विचारून मगच घेतले. त्यांनी मला रुपजी नावाचे रेस्टॉरंट दाखवले जिथून जेवण आणले होते. पहिल्या दिवशी स्वैपाकाचा प्रश्नच नव्हता त्यामुळे जेवायला रुपजी मध्येच गेलो. राज कचोरी सारखे काही वेगळे पदार्थ आणि नेहमीच्या पदार्थांची छान चव यामुळे ती असेपर्यंत आम्ही रोज तिथेच जायचे ठरवले.

उन्हाळा इतका होता की जमीन सुद्धा तापलेली होती. बेड वर निजणं शक्य नव्हते म्हणून आम्ही खाली चटई टाकूनच झोपलो. मला ९ ते ५ timing दिले होते. त्यामुळे मी ९ वाजता हॉस्पिटलमध्ये आले. वहिनीने जवळचे जुनागड वगैरे पाहिले. मी आल्यावर आम्ही वैष्णोधाम म्हणजे वैष्णोदेवीची प्रतिकृती आहे तिथे गेलो. खाण्याची अनेक ठिकाणे दिसत होती पण आम्ही रुपजीलाच आश्रय दिला होता. हॉस्पिटलच्या कॅन्टीन मध्ये ५० रू.त जेवण म्हणजे ४ रोटी, सब्जी, डाळ, भात, दही एवढे मिळत होते.

मला काही कारणासाठी एक वही हवी होती पण खूप शोधूनही स्टेशनरी चे दुकान काही मिळाले नाही. बघावे तिथे खाण्याचीच दुकाने होती. मी वहिनीला म्हटले, इथले लोक शिकतात की नाही? की नुसते खातात पितात? वापी ला मी पिण्याच्या पाण्याचा २० लिटर चा कॅन घ्यायचे. तसे एक दुकानात दिसले म्हणून मी विचारायला गेले तर ते हसायला लागले आणि म्हणाले ही भांग आहे. काही दिवसांनी ICICI चा एक ATM बंद होऊन तिथे हे दुकान शिफ्ट झाले आणि आता त्यावर भांग का ठेका असे मोठ्या अक्षरात लिहिले आहे.

वहिनी गेल्यावर माझे रुटीन सुरु झाले. काहीच दिवसांत पितृपक्ष सुरु झाला. इथे श्राद्ध म्हणतात. ह्या १५ दिवसांत सगळे जण रोज आपापल्या नातेवाईकांकडे जाऊन किंवा त्यांना बोलवून मिठाई आणि नमकीन खातात. समोसा, कचोरी, मिरची वडा, डाळ वडा, प्याज कचोरी हे नमकीन आणि पंधारी लाडू, बेसन लाडू, ड्रायफ्रूट लाडू असे अनेक प्रकारचे लाडू, बर्फी, गुलाबजाम, रसगुल्ले वगैरे मिठाई यांची आणखी वेगळी दुकाने रस्त्यारस्त्यांत उभी राहतात. तिथे हे पदार्थ नेहमीपेक्षा स्वस्त मिळतात. मला गोड विशेष आवडत नाही पण हे सगळे नमकीन मी आवडीने खात होते. बरेली ला गेल्यापासून वजन १० किलो वाढले होते. ते कमी होण्याची शक्यताच नव्हती.

मग नवरात्र सुरु झाले. आणि हवा थंड झाली. घरमालक डॉ. आणि सौ. शर्मा परत आले. नवरात्रात मात्र इथे सर्वांचे व्रत म्हणजे उपास असतो. पुन्हा दसऱ्यापासून खायला सुरुवात. ज्याचा वाढदिवस असेल तो सर्वांना एक स्वीट आणि एक नमकीन अशी पार्टी देतो. थंडी हळूहळू खूप जास्त वाढायला लागली की लस्सी, आईस्क्रीम मिळणे बंद होऊन गोंद पाक नावाची मिठाई मिळायला सुरुवात होते. रबडी घेवर हा आणखी एक पदार्थ. जिलेबी दूध, हे सगळे गरम खायचे. थंडी खूपच जास्त असते. नळाला पाणी थंडगार येते. एकावर एक चार कपड्यांच्या layers घालाव्या लागतात. त्यातच दिवाळी मध्ये पुन्हा रस्तोरस्ती मिठाईची दुकाने येतात.

त्यातच मला एका खूप चवदार पाणीपुरी देणाऱ्या ठेल्याची माहिती कळली. १० रु.ला चार. मग काय जवळ जवळ रोजच खायला सुरुवात झाली. दिवाळी संपली की लग्नाचा मोसम सुरु होतो. उत्तरेत बारात रात्री येते. ती येण्याआधीच आमंत्रित येऊन जेवून जातात. अनेक प्रकारचे स्वीट, नमकीन, त्यानंतर भाज्या, रोटीचे प्रकार आणि शेवटी भात आणि डाळ. कुलहड मध्ये गरम दूध किंवा कॉफी असतेच. आधी मिठाईवर ताव मारायचा, मग नमकीन, मग पोटात जागा उरली तर पोळी भाजी खायची. तरी फळे, चाटचे स्टॉल विसरलेच. अशी दोन तीन लग्ने मी अटेंड केली.

थंडीत भाज्या खूप मिळतात. पूर्वी इथे अजिबात भाज्या मिळायच्या नाहीत. त्यामुळे गट्टे की सब्जी,

केर सांगरीची, मुगाच्या वड्यांची भाजी आणि बाजरीची भाकरी बनवतात. लॅब मधल्या typist ने मला घरी बोलवून बाजरीची भाकरी तुपात कुस्करून, गूळ घालून आणि त्याबरोबर वडीची आणि फलीची म्हणजे गवारीची भाजी खायला घातली. अप्रतिम लागली.

इथली आणखी एक speciality म्हणजे गाबागब ice क्रीम. आपल्या मस्तानी सारखे - फळे, ड्राय फ्रुटनी भरलेले हे आईस्क्रीम मी उन्हाळ्यातच खाऊ शकले कारण थंडीत थंड पदार्थ मिळतच नाहीत.

'जगा जासुस है' सिनेमा मध्ये बिकानेरचा उल्लेख आहे. तो म्हणतो जैसे बिकानेर के हार गली मे एक दो भुजिया नमकीन की दुकान होती है वैसे ही...। हे अगदी खरे आहे. एका बिकानेरीकडून आलेला व्हाट्स अप मेसेज

ऐसा माना जाता है की

पृथ्वी

अग्नि

जल

आकाश

वायु

इन पाँच तत्वों से मनुष्य बनता है और जब इसमें

पैन और आधार कार्ड जोड़ दिए जाते हैं तब इन सात तत्वों से कहीं एक भारतीय बनता है।

बात अभी बाकी है, एक झोल और है इसमें की

इसमें जब

शिवशक्ति के गोलगप्पे

भोलेनाथ की पावभाजी

B K school की कचोरी,

भीखाराम चांदमल का समोसा,

जग्गू के बड़े

वर्षाऋतु का पेटिस

हर्ष जी के दही-बड़े,

जूनागढ़ मद्रासी के डोसे

राजेश की आइस्क्रीम

सरदारजी का सोढा और

मुलसा फुलसा का पान

मिलाये जाते हैं...

तब जा कर कहीं एक कमबख्त

बिकानेरी बनता है 🤔😊

यातले बरेच मी अजून चाखले नाहीये.

अशी ही बिकानेर ची खाद्ययात्रा. न संपणारी.

डॉ. मंजिरी मणोरीकर